

De onmogelijkheid tot erkenning

Inez Tempels

6246397

Hoofdbegeleider: dr. Jeroen Rijnders

Tweede beoordelaar: dr. Menno Liefers

25-06-21

7463 woorden incl. noten

Bachelor Filosofie | Praktische Filosofie

Faculteit Geesteswetenschappen | Departement Filosofie en Religiewetenschap

Samenvatting

Deze thesis werpt een blik op hedendaagse ongelijkheid tussen man en vrouw middels een hermeneutisch kritisch onderzoek naar erkenning. Er wordt beargumenteerd dat de mogelijkheidsvoorwaarde voor bevredigende erkenning ontbreekt voor vrouwen. De onmogelijkheid tot erkenning ligt in een lange historie van objectificatie, in nog steeds heersende normen, waarden, opvoedingspatronen en idealen, welke er allen tezamen voor zorgen dat vrouwen vanuit grote maatschappelijke structuren worden beschouwd en aangeropen als object. Hierdoor ligt de erkenning die vrouwen verkrijgen besloten in een bestaan geankerd in immanentie. Lichamelijke erkenning is leeg en betekenisloos, want het antwoordt niet aan de vraag naar erkenning van een subject. De juiste vorm van erkenning ligt in persoonlijkheid, karakter, passies, vaardigheden, ideeën, ofwel alles wat een transcendent menszijn constitueert. Deze juiste erkenning is voor ieder mens noodzakelijk. Het brengt zelfontplooiing, zelfbewustzijn en het verschaft een plek in het sociale domein. Uiteindelijk wordt er in deze thesis geconcludeerd hoe deze onmogelijkheid erkenning te verkrijgen voor vrouwen ongelijkheid in stand houdt en wat er zou moeten gebeuren om deze distinctie in het verkrijgen van erkenning tussen mannen en vrouwen, subject en object, te laten verdwijnen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
Introductie.....	4
1. De notie van erkenning	7
Judith Butler en Kristina Lepold	7
Georg Wilhelm Friedrich Hegel	9
2. De objectificatie van de vrouw.....	11
Simone de Beauvoir.....	11
Iris Marion Young	12
3. Hermeneutisch kritische analyse van erkenning.....	15
4. Tegenargument	20
Conclusie	22
Bibliografie	24

Introductie

Sinds jaar en dag heerst er ongelijkheid voor vrouwen in westerse samenlevingen. Ook vandaag de dag is dit nog altijd een probleem. Er is ononderbroken documentatie van manieren waarop deze ongelijkheid zich manifesteert; van normen en waarden die verwachtingspatronen creëren waardoor vrouwen nog steeds geacht worden het huishouden te onderhouden en mannen geld in het laatje brengen, tot nafluiten op straat, tot een minder hoog salaris of minder snelle promotie voor vrouwen op de werkvloer, tot snellere uiterlijke beoordeling voor vrouwen. Het verstrijken van de tijd heeft veel verbeteringen gebracht voor vrouwen omdat deze ongelijkheid keer op keer bevochten werd en wordt in wereldberoemde werken, zoals *De Tweede Sekse* van Simone De Beauvoir welk in 1949 uitkwam¹, in demonstraties, zoals de betoging voor vrouwenkiesrecht in Amsterdam in 1916 waarbij 18.000 man op de been was² en door bekende feministische voorvechters, zoals Aletta Jacobs en Wilhelmina Drucker, of meer hedendaags georiënteerd, Malala Yousafzai en Emma Watson.

Ondanks talloze verbeteringen voor vrouwen en minder stigma's rondom wat vrouwen wel en niet willen of kunnen, ben ik ervan overtuigd dat er nog steeds veel verkeerde normen, waarden, oordelen en gebruiken ten grondslag liggen aan het leven van veel vrouwen. In deze scriptie wil ik hier met een hermeneutische insteek op ingaan door een blik te werpen op hedendaagse problematiek rondom erkenning en objectificatie voor vrouwen. Ieder mens heeft erkenning nodig om een plek te verkrijgen in het sociale domein waarin men zich moet bevinden om te kunnen participeren aan de samenleving, en om zichzelf te kunnen ontwikkelen. Het doel van deze scriptie is te beargumenteren dat vrouwen constant op zoek zijn en blijven naar (het verkrijgen van) erkenning omdat ze nauwelijks tot nooit de juiste vorm van erkenning verkrijgen. Dit ligt in het feit dat vrouwen op een andere manier dan mannen worden geïnterpelleerd vanuit grote maatschappelijke structuren, namelijk in hun lichamelijke. Hierin ligt een ingewikkelde vorm van objectificatie. In deze scriptie beargumenteer ik dat deze vorm van objectificatie nare consequenties heeft voor het leven van vele vrouwen, omdat ze hierdoor niet de juiste erkenning verkrijgen. Ook houden deze consequenties ongelijkheid voor vrouwen in stand. Het is vanzelfsprekend dat dit niet wenselijk is.

Deze bespreking zal ik uitvoeren aan de hand van de notie van erkenning van Judith Butler naar de notie van Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Judith Butler is een Amerikaanse filosofe en feministe,

¹ Debra Bergoffen en Megan Burke, "Simone de Beauvoir," in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (zomer 2020 editie), ed. Edward N. Zalta, <https://plato.stanford.edu/entries/beauvoir/> (geraadpleegd 7 juni 2021).

² Mark Bergsma en Agnes Cremers, "Strijd voor vrouwenkiesrecht was geen braaf dameskransje," 23 november 2019, <https://www.parool.nl/nieuws/strijd-voor-vrouwenkiesrecht-was-geen-braaf-dameskransje~b622c540/> (geraadpleegd 7 juni 2021).

bekend door haar werken over gender als maatschappij-ordenend principe, waarbij heteroseksualiteit de norm is. Haar werk heeft een grote invloed gehad op de manier waarop gender en seksualiteit nu worden beschouwd en besproken, ook in de politiek.³ Professor Doctor Kristina Lepold, docente aan de Humboldtuniversiteit te Berlijn, heeft de opvattingen van Judith Butler beschouwd en verdedigd in haar artikel “An ideology critique of recognition: Judith Butler in the context of the contemporary debate on recognition”.⁴ In dit artikel gaat Lepold in op Butlers opvattingen betreffende erkenning en de manier waarop Butler een ideologiekritiek vormt vanuit deze opvattingen. Deze kritiek is van groot belang voor deze scriptie. Hier komt namelijk mijn aanvulling op het lopende discours uit voort. De vraag waarop in deze scriptie antwoord wordt gegeven luidt: *waarom is het verkrijgen van de juiste vorm van erkenning voor een vrouw onmogelijk?*

Alvorens ik inga op de ongelijkheidskwesties omtrent erkenning en objectificatie is het van belang dat ik een aantal dingen verduidelijk over de manier waarop ik bepaalde begrippen en ideeën gebruik. Ten eerst is het nodig te vermelden dat ik in deze thesis probeer een brug te slaan tussen feministische theorie en hermeneutische ethiek door te onderzoeken waar de erkenningsvraag van de vrouw vandaan komt en door te beargumenteren waarom dit problematisch is. In het bespreken van dit vraagstuk maak ik niet de claim voor een universeel begrip van ‘de vrouw’ te spreken. Het hier ontwikkelde argument doet alleen aanspraak op vrouwen gesitueerd in een hedendaagse industrieel geavanceerde, stedelijke en commerciële samenleving. De vraag naar erkenning voor vrouwen verschilt immers per cultuur. In deze scriptie wil ik niet de suggestie wekken te spreken voor een universeel aanwezige kwestie.

Daarnaast is het van belang te benoemen dat ik, wanneer ik in deze scriptie schrijf over ‘vrouwen’ of ‘de vrouw’, daarmee iedereen bedoel die zich identificeert als vrouw. Hierin maak ik geen onderscheid tussen sekse en gender. Dit onderscheid ligt in het feit dat sekse vaak wordt beschouwd als de biologische bepaaldheid van een mens, en gender als de culturele normen en rollen gebaseerd op de sekse.⁵ In deze scriptie echter draait het puur om identificatie in de sociale context. Het bespreken van ongelijkheid tussen man en vrouw wekt de suggestie hiermee het idee van een binair gendersysteem te ondersteunen. Daarentegen ben ik ervan overtuigd dat er niet simpelweg twee genderidentiteiten zijn, echter eerder een niet vast te stellen aantal. Ik wil interseks personen of non-

³ Kathleen Lennon, “Feminist Perspectives on the Body,” in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (herfst 2019 editie), ed. Edward N. Zalta, <https://plato.stanford.edu/entries/feminist-body/> (geraadpleegd 1 juni 2021).

⁴ Kristina Lepold, “An ideology critique of recognition: Judith Butler in the context of the contemporary debate on recognition,” *Constellations* 25 (2018), 474.

⁵ Talia Bettcher, “Feminist Perspectives on Trans Issues,” in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (herfst 2020 editie), ed. Edward N. Zalta, <https://plato.stanford.edu/entries/feminism-trans/> (geraadpleegd 23 juni 2021).

binaire personen niet uitsluiten van het discours en daarmee hun erkenningservaringen invalideren. Wel wil ik in deze scriptie mijn te onderzoeken subject afbakenen omdat de thesis zich er qua grootte niet voor leent ongelijkheid voor iedere genderidentiteit te onderzoeken. Kortom, ik spreek in deze thesis dus over ongelijkheid voor vrouwen, vaak in verhouding met de ervaring van mannen als tegenpool, omdat dit de ongelijkheid voortbrengt en blootlegt.

De thesis is als volgt gestructureerd. In het eerste hoofdstuk zal ik ingaan op de notie van erkenning die ik in deze scriptie aanwend. Ik zal hierbij duidelijk maken hoe het plaats heeft in het menselijk leven en tot welk doel het dient aan de hand van de opvattingen van Judith Butler en Georg Wilhelm Friedrich Hegel, zodat duidelijk wordt waarom het van belang is ervoor te argumenteren en waarom eenieder hier gelijk in zou moeten zijn.

In het tweede hoofdstuk zal ik vervolgens ingaan op de objectificatie van vrouwen en hoe dit vrouwen tegenhoudt in een subject-zijn. Ik maak hier duidelijk waarom erkenning gericht op lichamelijke niet werkt en waarom het voor een man, die zich wel kan manifesteren als subject, wel werkt. Zo wordt nog duidelijker wat de juiste vorm van erkenning inhoudt en wat er onder dit begrip verstaan wordt.

In het derde hoofdstuk zal ik, voortbouwend op Judith Butlers ideologiekritiek op erkenning door middel van de notie van interpellatie, erkenning en het object-zijn van de vrouw aan elkaar koppelen en onderwerpen aan een hermeneutisch kritische analyse. Hieruit zal blijken waarom de vraag naar erkenning voor een vrouw onbeantwoord blijft in onze hedendaagse maatschappij.

In het vierde hoofdstuk werp ik een tegenargument op welke met name betrekking heeft op sociologisch bewijs voor een erkenningsprobleem voor mannen, waarna ik deze weerleg aan de hand van een hermeneutisch argument. Ten slotte zal ik in de conclusie een korte samenvatting geven van de geponeerde opvattingen en theorieën zodat het hart van het argument van deze thesis nog eenmaal duidelijk naar voren komt.

1. De notie van erkenning

Judith Butler en Kristina Lepold

Om een bespreking omtrent het erkenningsvraagstuk voor vrouwen mogelijk te maken, is het belangrijk dat er eerst duidelijk wordt hoe erkenning plaats heeft in het menselijk leven en tot welk doel het dient. Hieruit zal blijken waarom het van belang is ervoor te argumenteren en waarom vrouwen hier gelijk in zouden moeten zijn tegenover mannen. Voor deze verduidelijking gebruik ik de opvattingen van Judith Butler uit het artikel "An ideology critique of recognition: Judith Butler in the context of the contemporary debate on recognition" van Kristina Lepold. In dit artikel gaat Lepold in op Butlers opvattingen betreffende erkenning en de manier waarop Butler een ideologiekritiek vormt vanuit deze opvatting. Deze kritiek is van groot belang voor deze scriptie, maar hier kom ik later op terug.

Over het algemeen heerst er een positieve opvatting van erkenning in het lopende discours.⁶ Deze opvatting omvat het idee dat een mens erkenning nodig heeft om zich te ontplooien. Zonder erkenning wordt het zijn van een mens zo beperkt dat er geen ruimte is te zijn wie we zijn of te worden wie we willen zijn. Door niet of verkeerd erkend te worden is er de mogelijkheid dat we onderdrukt of ingeperkt worden in het leiden van ons leven op een manier die ons het beste past. Welbeschouwd hebben we erkenning nodig om onze identiteiten te actualiseren.⁷ Om deze redenen heerst er een inherent positief idee van erkenning; het wordt gezien als iets dat een mens onherroepelijk nodig heeft. Judith Butler betwijfelt dit idee. Butler heeft een meer negatieve notie van erkenning doordat ze meer ruimte schenkt aan een belangrijk negatief aspect ervan, namelijk dat wanneer erkenning niet of op een verkeerde manier wordt gegeven of ontvangen, het onderdrukking en beperking veroorzaakt.⁸ Butler levert een ideologiekritiek van erkenning middels haar negatieve notie ervan. Dit doet ze aan de hand van hetgeen waaruit deze negatieve notie is voortgekomen; een bepaalde ambivalentie inherent gekoppeld aan erkenning.⁹ De ambivalentie ligt in de grotere maatschappelijke dimensie van erkenningsrelaties, naast het feit dat erkenning essentieel is in ieder menselijk leven. Ik ga hier nu dieper op in.

Voor Butler stelt erkenning simpelweg vast wat iemand al is. Het is geen principe dat, vanuit die grote maatschappelijke structuren, identiteiten toekent of oplegt aan individuen. Zo wordt de notie van Butler desondanks wel vaak opgevat. Dit komt voort uit een overhaaste vergelijking tussen Butlers

⁶ Lepold, "An ideology critique of recognition," 474.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid., 474, 475.

notie en de notie van interpellatie van Franse structuralist en Marxist Louis Althusser.¹⁰ Deze stelt dat subjecten vanuit ideologie worden aangeroepen in hun doen en laten en ze hierdoor handelen vanuit deze ideologie.¹¹ Subjecten hebben daar zelf geen invloed op. Middels deze vergelijking is het makkelijk om Butlers notie van erkenning te bekritisieren. Er rolt een ethische kritiek uit voort die stelt dat, ondanks dat erkenning belangrijk en zelfs noodzakelijk is voor ieder individu, het ook identiteiten oplegt aan zij die erkend worden. Ethisch gezien is dit niet bevorderlijk voor de maatschappelijke situatie van de subjecten omdat het ze beperkt in hun zijn, en dus is het niet goed.¹² Omdat dit een tegenstrijdige notie van erkenning creëert wordt deze vaak afgeschreven door critici. Maar deze kritiek gaat niet op voor Butlers notie en is dus niet terecht, aangezien de overhaaste vergelijking met Althusser onjuist is. Volgens Butler is het probleem namelijk niet dat erkenning wordt ervaren als beperkend of onderdrukkend door zij die worden erkend door het aanroepen vanuit ideologie. Daarentegen is het probleem volgens Butler de afwezigheid van erkenning voor bepaalde genderidentiteiten, dus de afwezigheid van dit aanroepen. En dit is hetgeen wat beperking oplegt.

Het is volgens Butler voor ieder individu belangrijk om succesvol erkend te worden om te worden opgenomen in het sociale domein. We moeten ons hierin bevinden, willen we kunnen participeren aan de samenleving. Individuen die onsuccesvol erkenning verkrijgen, treffen hierdoor ernstige consequenties.¹³ Op deze manier worden genderidentiteiten beperkt en onderdrukt: het betreft niet het opleggen van identiteiten vanuit ideologie, maar het niet kunnen plaatsnemen in het sociale domein door het ontbreken van erkenning. De ambivalente notie van erkenning ligt dus in het feit dat grote maatschappelijke structuren achter de ruggen van de deelnemers van erkenningsrelaties om sociale effecten teweegbrengen door erkenningsstructuren, terwijl erkenning tegelijkertijd voor ieder mens van belang is. Door bloot te leggen hoe deze structuren bewegen en subjecten beïnvloeden, wordt duidelijk hoe er achter de ruggen van de deelnemers in erkenningsrelaties om vorming van een stelsel plaatsvindt dat ieder subject op ieder moment van iedere dag beïnvloedt, ook op negatieve manieren. Erkenning schenkt ons een plek in het sociale domein, en tegelijkertijd heeft erkenning, via maatschappelijke structuren, de macht ons van een plek in het sociale domein te onthouden. De ambivalentie ligt dus in wat erkenning maatschappelijk bewerkstelligt.¹⁴

Samengevat betekent dit dat de onderdrukking en beperking die ten gevolge kunnen zijn van het niet verkrijgen van erkenning, niet voortkomen uit het aanroepen of creëren van identiteiten vanuit ideologie, maar verkeerdt gestructureerde maatschappelijke ordes. Deze bepalen wie zich

¹⁰ Lepold, "An ideology critique of recognition," 476.

¹¹ Louis Althusser, Fredric Jameson en Ben Brewster, *Lenin and Philosophy and Other Essays* (Z.P.: NYU Press, 2001).

¹² Lepold, "An ideology critique of recognition," 475.

¹³ Ibid., 476.

¹⁴ Ibid., 476.

binnen het sociale domein bevinden. Een voorbeeld hiervan is de binaire genderorde. Deze belet genderidentiteiten die niet in het binaire frame passen, en dus niet 'man' of 'vrouw' betreffen, ervan plaats te nemen in het sociale domein.

In het derde hoofdstuk ga ik hier verder op in. Eerst is het belangrijk het verschil tussen Butlers opvatting van erkenning en die van Georg Wilhelm Friedrich Hegel bloot te leggen. Daardoor wordt duidelijk hoe Butlers opvatting voortkomt uit maar ook voortbouwt op de opvatting van Hegel en dit begrip is nodig voor het restant van deze scriptie.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel

In zijn werk *Phänomenologie des Geistes* uit 1807 bespreekt Hegel onder andere zelfbewustzijn en erkenning. Erkenning wordt bij Hegel verkregen in wederkerige relaties. Wederkerigheid houdt hier in dat erkenning zich alleen voordoet wanneer allebei de deelnemers aan een erkenningsrelatie de ander erkennen. Er moet dus van beide kanten erkenning komen om het er te laten zijn. Volgens Hegel kun je jezelf pas waarnemen, ervaren en erkennen wanneer je ziet hoeveel je verschilt van een ander.¹⁵ Dit verschil tussen de Een en de Ander noemt Hegel ook wel de negatie van de Ander. Iemand kan zichzelf het beste waarnemen in dit verschil. Daarom is het ook zo dat we zonder de negatie van de Ander, ofwel het verschil, onszelf niet kunnen begrijpen.¹⁶ Voor een individueel bewustzijn om een zelfbewustzijn te worden, is er om deze reden een ander zelfbewustzijn nodig. Een zelfbewustzijn kan in feite zelfs alleen voor een ander zelfbewustzijn bestaan, want alleen op die manier wordt de eenheid van het zelfbewustzijn, van het-zelf, expliciet zichtbaar voor het-zelf.¹⁷ Wanneer we het verschil ofwel de negatie van de Ander waarnemen, en de Ander neemt ons waar als verschillend wezen, kan ieder individueel bewustzijn zelfbewustzijn verkrijgen.

In Hegels dialectiek tussen meester en knecht wordt deze relatie helder: er is een Een en er is een Ander, welke niet zonder elkaar kunnen. Het ontdekken van de Ander is de enige manier waarop een initieel zelfbewustzijn zijn eigen essentiële structuur waar kan nemen. In het beginstadium van een relatie tussen zelfbewustzijnen speelt er vaak ongelijkheid; hieruit ontstaat een Een en een Ander.¹⁸ Dit onderscheid tussen subject en object doet zich voor binnen het bewustzijn, wanneer een van de twee bewustzijnen ervoor kiest de ander te erkennen als meester. Hiermee ziet het zichzelf als

¹⁵ Marc de Kesel, "Zizeks hegeliaanse visie op het multiculturalisme," in *Boomfilosofie*, 6 juni 2014, https://www.boomfilosofie.nl/actueel-item/80-1645_Zizeks-hegeliaanse-visie-op-het-multiculturalisme (geraadpleegd 30 mei 2021).

¹⁶ Judith P. Butler, *Subjects of Desire: Hegelian Reflections in Twentieth-Century France*, 1e dr. (New York: Columbia University Press, 1987), 41.

¹⁷ Butler, *Subjects of Desire*, 41.

¹⁸ Adam L. French, *Freedom and servitude: the master and slave dialectic in Hegel's Phenomenology of Spirit* (Boston: Boston University, 2003), 37.

onafhankelijk, en is het onderdanig.¹⁹ Wanneer beide kanten elkaar binnen de relatie als gelijkwaardig kunnen erkennen geraken zij beide tot onafhankelijk zelfbewustzijn.²⁰

De reflectie van het ene subject in en door de Ander wordt verkregen door dit proces van wederkerige erkenning.²¹ “Zelfbewustzijn krijgt gezicht door een ander zelfbewustzijn; het is dan *uit zichzelf* gekomen. Dit heeft een tweezijdige significantie: eerst, heeft het zichzelf verloren, aangezien het zichzelf in een *ander* wezen terugvindt, en ten tweede, in dit doen heeft het de ander ook vervangen, aangezien het de ander niet ziet als essentieel wezen, maar het in de ander zichzelf ziet.”²²

Beknopt gezegd betekent dit dat erkenning voor Hegel een middel is tot het zien van ons eigen zelfbewustzijn en dat deze erkenning in zo'n wederkerige erkenningsrelatie dient tot bevestiging van het zelf. We zien onszelf als zelfbewustzijn door de reflectie in de Ander en hierdoor worden we bevestigd als individu.²³

Zowel bij Butler als bij Hegel speelt wederkerigheid een rol bij het verkrijgen van erkenning. Bij Hegel betreft de wederkerigheid een erkenningsrelatie in een meer individuele context. Bij Butler wordt duidelijk dat we door het verkrijgen van erkenning via wederkerigheid onszelf kunnen waarnemen en zo een plaats in het sociale domein verkrijgen. Butler neemt ook aan dat deelnemers aan erkenningsrelaties elkaar erkennen op individueel niveau, maar deze erkenningsrelaties creëren, zoals hierboven al genoemd, bepaalde structuren op maatschappelijk niveau. Deze verbintenis tussen erkenning op microniveau en macroniveau is onmisbaar voor deze thesis. Butlers notie van erkenning heeft dus wel veel overlap met Hegels notie, maar voegt er nog meer aan toe. In beide gevallen blijkt in ieder geval dat erkenning noodzakelijk is in een mensenleven – het verschaft ons toegang tot het sociale domein, laat ons onszelf beter waarnemen; al met al is het onmisbaar voor individuele ontwikkeling en het creëren van een zelfbeeld.

Om mijn argument uiteen te zetten ga ik in het derde hoofdstuk in op hoe Butlers ideologiekritiek tot stand komt vanuit haar nieuwe dimensie van erkenning en wat dit betekent voor mijn argument. Eerst is het van belang om in het volgende hoofdstuk in te gaan op de objectificatie van vrouwen en hoe deze objectificatie vrouwen tegenhoudt in een subject-zijn.

¹⁹ French, *Freedom and Servitude*, 38.

²⁰ *Ibid.*, 2.

²¹ Butler, *Subjects of Desire*, 46.

²² G.W.F. Hegel, *Phänomenologie des Geistes*, (Frankfurt: Suhrkamp Verlag, 1970), §178, vertaling door mijzelf.

²³ Butler, *Subjects of Desire*, 49.

2. De objectificatie van de vrouw

In dit hoofdstuk zal ik een observatie van objectificatie bewerkstelligen. Hieruit zal duidelijk worden waarom erkenning gericht op lichamelijke niet werkt en waarom het voor een man, die zich wel kan manifesteren als subject, wel werkt. Uiteindelijk zal dit resulteren in een duidelijk begrip van de juiste vorm van erkenning en van wat we onder bevredigende erkenning verstaan. Ik begin met een aantal argumenten voor het aantonen van het object-zijn van de vrouw ter ondersteuning van het argument dat ik maak in deze scriptie.

Simone de Beauvoir

Simone de Beauvoir schreef haar werk *De Tweede Sekse* in 1949. Nu, bijna 75 jaar later, zijn haar ideeën uit dit werk nog steeds van grote invloed. De Beauvoir beschrijft in dit werk onder andere hoe beide seksen hun lichaam en de wereld leren interpreteren, vanaf jongs af aan. Door verschillende vormen van opvoeding wordt een andere relatie met het lichaam opgebouwd.²⁴ Deze vorming van het begrip van het eigen lichaam en de sturing vanuit de regels die door de maatschappij worden opgelegd, noemen we ook wel 'gesitueerdheid'. Het betreft de situatie waar een mens zich in bevindt, de invloed van de omgeving op het lichaam.²⁵ In deze gesitueerdheid liggen veel nadelen voor de vrouw. Zo wordt een meisje vanaf jongs af aan al aangeleerd aandacht en belang te verkrijgen via uiterlijk, ofwel via object-zijn.²⁶ Ze wordt gedefinieerd door de historische, sociale, economische en culturele omstandigheden, die haar achterstellen.²⁷ Deze achterstelling komt voort uit het verschil tussen vrouw en man die zich tot elkaar verhouden als Subject, ofwel Een, en Object, ofwel Ander. Deze verhouding heeft de Beauvoir afgeleid van de meester-knechtdialectiek van Hegel, welke in het eerste hoofdstuk behandeld is.²⁸ In deze verhouding is er een tegenover elkaar staan van twee groepen. De Ander erkent de Een als Een en de Een erkent de Ander als Ander. Hierdoor wordt de Ander, het Object, de onderdanige binnen de relatie.²⁹

Dit is De Beauvoir's theorie van Otherness. In de relatie tussen Een en Ander maakt de Een zichzelf tot Subject en beschouwt de Een zichzelf als essentieel. De Ander verwordt hierdoor automatisch tot Object, en hiermee niet-essentieel.³⁰ In dit object-zijn van de vrouw en haar gesitueerdheid, wordt haar een bepaalde 'agency' belet. De algehele situatie van de vrouwelijke sekse

²⁴ Lennon, "Feminist Perspectives on the Body."

²⁵ Simone de Beauvoir, *The Second Sex*, trans. Constance Borde en Sheila Malovany-Chevallier (London: Vintage, 2011), 13.

²⁶ De Beauvoir, *The Second Sex*, 305.

²⁷ Marion Young, "Throwing like a Girl: A Phenomenology of Feminine Body Comportment Motility and Spatiality," *Human Studies* 3 (1980), 139.

²⁸ Bergoffen, "Simone de Beauvoir."

²⁹ De Beauvoir, *The Second Sex*, 13.

³⁰ *Ibid.*, 7.

weerhoudt haar van deze 'agency'.³¹ Door deze notie van De Beauvoir wordt duidelijk dat een vrouw vanuit bepaalde gesitueerdheid benadeeld is tot een object-zijn, en dat zij hierdoor alleen in haar lichamelijke kan leven in die situatie. Dit is nadelig en stelt haar achter ten opzichte van de man, die zich in zijn situatie wel als Subject voelt en kan ontplooiën. Objectificatie stelt dus achter.

Iris Marion Young

Iris Marion Young schreef in haar essay "Throwing Like a Girl: A Phenomenology of Feminine Body Comportment Motility and Spatiality" ook over deze notie van De Beauvoir, maar in samenspel met de theorie van het geleefde lichaam van Maurice Merleau-Ponty.³² Merleau-Ponty plaatst menselijke subjectiviteit, ofwel hetgeen waarmee we de wereld kunnen ervaren, in het lichaam in plaats van in de geest. Het lichaam is de eerste plaats voor intentionaliteit.³³ Ondanks dat het vrouwelijke lichaam ook een transcendentie en openheid naar de wereld is, observeert Young dat het vrouwelijk lichaam een ambigue transcendentie is. Dit is zo doordat het beladen is met immanentie.³⁴ Immanentie betekent hier het gebonden zijn aan de natuur van het lichaam, zoals bij vrouwen bijvoorbeeld gebondenheid door ongesteldheid of zwangerschap.³⁵ Transcendentie is het los komen en los zijn van gebondenheid aan lichamelijke. De vrouw kent zichzelf ook als subject en transcendentie, maar omdat zij in de samenleving de Ander is, is zij louter een object. Ze leeft dus een contradictie. De Beauvoir heeft dit onderscheid ook al aangesneden, en Young pleit ervoor dat er in lichamelijke gedrag, beweeglijkheid en ruimtelijkheid dezelfde spanning heerst voor de vrouw als tussen transcendentie en immanentie.³⁶ Young beschrijft hierbij de gedragingen van vrouwen in de publieke ruimte en ontdekt dat vrouwen nauwelijks volledig gebruik maken van hun ruimtelijke mogelijkheden. Dit komt doordat ze gebruiken aangeleerd krijgen die ze een lichamelijke timiditeit toeschrijven.³⁷ Ze lopen ingetogener, zitten smaller en ook in sport placent vrouwen hun lichaam zelfbewuster.³⁸ Ze zijn vaker onzeker en twijfelachtig dan mannen, en hierdoor ook incapabel en gefrustreerd met hun lichaam.³⁹

Omdat ze hun lichaam anders leren gebruiken dan mannen en zowel een transcendente als immanente bestaansvorm leven, is hun intentionaliteit geremd en de eenheid tussen doel en actie

³¹ De Beauvoir spreekt in haar werk ook van manieren waarop de vrouw zou kunnen proberen dit Ander-zijn te verbreken en wat er zou moeten gebeuren in de Object-Subject relatie om deze gelijk te maken. Ook spreekt ze over wat hierin de moeilijkheden zijn en hoe de vrouw hierin belet en/of onderdrukt wordt. Dit is echter niet het punt dat ik wil maken in deze scriptie, en dus laat ik het bij dit aantonen van het object-zijn van de vrouw.

³² Young, "Throwing like a Girl," 141.

³³ Ibid., 145.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid., 139.

³⁶ Ibid., 141.

³⁷ Ibid., 153.

³⁸ Ibid., 142, 143.

³⁹ Ibid., 144.

verbroken door een constant zelfbewustzijn.⁴⁰ Deze tegenstrijdige modaliteiten liggen in het feit dat het lichaam van de vrouw vaak subject en object voor zichzelf is.⁴¹ Hierdoor genereren vrouwen ruimtelijkheid op andere manieren dan mannen. Ze gebruiken vaak minder ruimte dan fysiek voor handen is en blijven meer op dezelfde plaats, in plaats van naar objecten toe te bewegen (zoals naar de bal bij volleybal: vrouwen blijven, eerder dan mannen, stilstaan en laten de bal op zich afkomen, alsof ze een object zijn).⁴² Al met al concludeert Young dat vrouwen geconditioneerd zijn door de seksistische onderdrukking in de hedendaagse samenleving en dat ze hierdoor fysiek gehandicapt zijn. Vrouwen leren fysiek geremd, beperkt, gepositioneerd en geobjectiveerd te leven, als gesloten, tot immanentie bepaalde transcendenties.⁴³ Er zijn hierdoor ernstige consequenties ontstaan voor vrouwen, zoals, naast de dreiging geobjectiveerd te worden, ook de dreiging tot invasie van de lichamelijke ruimte, ofwel verkrachting, en de onmogelijkheid voor vrouwen om een eenheid te vormen met zichzelf door het zichzelf constant ervaren als zowel subject en object.⁴⁴

Zowel uit de feministische theorie van gepositioneerdheid van De Beauvoir als uit de ook fenomenologische theorie van Young blijkt een apparent toegeschreven of aangeleerd object-zijn van de vrouw. Ook blijkt uit beide theorieën dat dit object-zijn ongelijkheid en achterstand in stand houdt en bevordert. In het lichamelijk zijn en leven van vrouwen liggen veel beperkingen. In deze lichamelijkheid ontbreekt een menselijkheid die hoort bij een transcendent bestaan, waarbij niet alleen het lichaam, maar ook het karakter, de vaardigheden en passies worden gezien. Om hiertoe te komen, moeten vrouwen ook hierin erkend worden. Erkenning gericht op lichamelijkheid is onvoldoende en onbevredigend. Pas wanneer consistent de juiste erkenning gegeven en gekregen zal worden, zal de vrouw zich ook als transcendent subject kunnen ontplooien en zal de ongelijkheidsrelatie tussen Een en Ander opgeheven worden. Zo wordt ieder object subject.

Een man heeft reeds de mogelijkheid zich tot subject te manifesteren omdat hij beschouwd wordt in zijn transcendentie, en niet zijn lichamelijkheid. Een man krijgt wel erkenning in zijn werkelijke kunnen, zijn ideeën en gedachtes, zijn hobby's, passies, zijn karakter. Een mens, man, vrouw, of welke andere genderidentiteit dan ook, wil erkend worden in deze aspecten in plaats van in lichamelijkheid. Het gaat om een "ik", om een persoonlijkheid die gezien wordt. Hierdoor kan ieder mens eigenwaarde, zelfrespect en een zelfbewustzijn ontwikkelen en zich in het sociale domein bevinden. Erkenning is een noodzakelijke behoefte in een doorsnee mensenleven. In deze scriptie komt er een vorm van

⁴⁰ Young, "Throwing like a Girl," 147.

⁴¹ Ibid., 148.

⁴² Ibid., 149, 150.

⁴³ Ibid., 152.

⁴⁴ Ibid., 154.

objectificatie naar voren die hierboven nog niet genoemd is en welke direct invloed heeft op het verkrijgen van erkenning voor vrouwen. In het volgende hoofdstuk wordt deze uiteengezet.

3. Hermeneutisch kritische analyse van erkenning

In dit hoofdstuk zal ik eerst Butlers ideologiekritiek blootleggen, waarna ik erkenning en het object-zijn van de vrouw aan elkaar zal koppelen en zal onderwerpen aan een kritische analyse. Hieruit zal blijken waarom de vraag naar erkenning voor een vrouw onbeantwoord blijft in onze hedendaagse maatschappij.

Zoals we in het eerste hoofdstuk al hebben beschouwd, heeft Butler een negatieve notie van erkenning in vergelijking met de positieve notie die heerst in het lopende discours. Deze notie komt voort uit een bepaalde ambivalentie die inherent aan het begrip erkenning gekoppeld is. De ambivalentie betreft het feit dat erkenning aan de ene kant beschouwd wordt als iets wat noodzakelijk is in ieder mensenleven, maar aan de andere kant grote maatschappelijke structuren beïnvloedt en verandert door middel van de relaties die het construeert. Hiermee heeft het de macht bepaalde ordes in stand te houden en hierdoor is het voor bepaalde individuen, individuen met een ambigue genderidentiteit, niet mogelijk deel te nemen aan het sociale domein waardoor ze worden uitgesloten van essentiële onderdelen van een mensenleven.

Butler heeft in haar werk voornamelijk gefocust op de erkenning van mannelijke en vrouwelijke individuen, naar de dominante gendernormen. Butler stelt dat het gender van zij die niet worden gekarakteriseerd door eenheid van sekse, genderidentiteit en verlangen of seksualiteit onintelligibel is, waardoor hun gender niet erkend kan worden.⁴⁵ Intelligibel betekent hier 'te begrijpen' of 'begrijpelijk'. Dit betreft dus eigenlijk alle genderidentiteiten buiten de mannelijke en vrouwelijke genderidentiteit. Butler observeert daarnaast ook dat het hebben van een gender dat niet intelligibel is ook betekent dat de persoon zelf onintelligibel is.⁴⁶ Deze onintelligibele personen worden regelmatig benadeeld en bestraft in het sociale domein; ze zijn blijkbaar niet toegestaan in deze sociale wereld. Het hebben van het 'goede gender' is dus bepalend voor de 'culturele overleving' van een persoon.⁴⁷ Volgens Butler komt de gewelddadige exclusie van het sociale domein voor personen met een onintelligibel gender voort uit het diepgaande verlangen om de binaire genderorde natuurlijk of noodzakelijk te blijven vinden. Er is een onderliggende norm van erkenning die constant opnieuw genaturaliseerd wordt en blijft.⁴⁸ Genders die niet in deze norm passen zijn om deze reden onintelligibel en op een bepaalde manier 'logisch onmogelijk'. Omdat alternatieve genders niet binnen de 'logische' bestaanscategorieën vallen en niet natuurlijk zijn, mogen ze ook niet bestaan. Ze zijn niet

⁴⁵ Lepold, "An ideology critique of recognition," 476.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

‘menselijk’. Om deze reden worden alternatieve genders buitengesloten van het sociale leven.⁴⁹ Hierdoor krijgen alternatieve genderidentiteiten *geen erkenning*; er is afwezigheid van erkenning. Deze genderidentiteiten worden niet onderdrukt of beperkt door hoe ze erkenning ervaren, maar door wat het achter hun ruggen om bewerkstelligt in de grotere maatschappelijke dimensie.⁵⁰

Deze notie van erkenning is ideologiekritisch om de reden dat erkenning van vitale ethische significantie is voor individuen. De maatschappij die Butler bekritiseert en waarover in deze scriptie wordt geschreven, laat individuen onjuist lijden aan een tekort aan erkenning door de manier waarop de maatschappij is ingericht.⁵¹ Het is kritisch op de ideologie die heerst; namelijk die waarin de binaire genderorde de gevestigde orde is. Systemen van overtuigingen die onjuist zijn, zijn ideologisch. Aan de ene kant zijn die systemen onjuist omdat ze een cognitieve error behelzen, en aan de andere kant omdat ze ook praktische consequenties hebben die als problematisch beschouwd worden.⁵² Ongunstige ideologische geloofssystemen moeten dus problematische sociale functies dienen en daarbij sociale regelingen in stand houden die onjuist zijn. De erkenningsrelaties die Butler onderzoekt, en die ik onderzoek, zijn gekarakteriseerd door beide soorten onjuistheden.⁵³

De onjuistheid van de eerste soort, de cognitieve error ofwel de verkeerd heersende overtuigingen, ligt in het feit dat het idee van een binaire genderorde niet houdbaar is. Gender lijkt in deze maatschappij een inwendige en organiserende kern te hebben in een persoon, als een onveranderlijke essentie of waarheid. Naar het idee van Butler daarentegen, is gender geconstrueerd in acties en ‘performances’.⁵⁴ In onze handelingen begrijpen we onszelf als man en vrouw. Het constitueert zowel een mannelijkheid of vrouwelijkheid voor anderen als een innerlijke binnenruimte waardoor we leven en acteren naar de overtuiging van het gender dat we ons aanmeten.⁵⁵ De heersende overtuiging is daardoor dat er maar twee (kloppende, ‘te begrijpen’) genders zijn, waardoor er een binaire genderorde hoog wordt gehouden door constant opnieuw naturaliserende handelingen die gender vaststellen. Ondanks dat gender iets is wat wordt geproduceerd, wordt erkenning gebaseerd op het zien van gender als een innerlijke waarheid.⁵⁶ Het gender van een persoon kan daardoor alleen succesvol worden erkend wanneer deze persoon zich aan de dominantie gendernormen conformeert. Succesvolle erkenning is volgens Butler alleen maar mogelijk op basis van wat ze interpellatie en subjectie noemt.

⁴⁹ Lepold, “An ideology critique of recognition,” 476.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid., 481.

⁵² Ibid., 477.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid., 478.

⁵⁶ Ibid.

Interpellatie is het moment waarop een individu in contact komt met een grotere sociale orde, zoals de binaire genderorde en zijn normen. Interpellatie is “the demand to align oneself with the law”.⁵⁷ In het alledaagse leven komt het op een veelvoud van manieren voor. Op het moment dat een individu geïnterpelleerd wordt, verwordt het een bepaald subject. Om deze reden gaat interpellatie logischerwijs vooraf aan erkenning, en verschillen deze twee van elkaar. Het aanroepen, ofwel interpelleren, creëert een wezen, een bestaan, binnenin het mogelijke erkenningscircuit.⁵⁸ Wat hieruit volgt is dat er zonder interpellatie geen subject is dat erkend kan worden. Het is dus niet de erkenning, wat subjecten kan onderwerpen aan de wet of aan dominante sociale normen, maar subjectie vanuit interpellatie. Zij die succesvol erkend kunnen worden als man of vrouw *zijn* al subject van het binaire genderframe, ze hebben zichzelf onderworpen tot haar orde.⁵⁹ Erkenning schrijft geen identiteiten toe aan individuen; dat gebeurt tijdens de subjectie en interpellatie.

De onjuistheid van de tweede soort, ofwel de problematische sociale functies, ligt in het feit dat erkenning op deze manier betrokken is bij het handhaven van een problematische sociale regeling. Erkenning kan sociale functies voltrekken omdat het zich baseert op het zien van gender als een innerlijke waarheid. Wanneer we genderidentiteit beschouwen als een vaste substantie in een persoon, naturaliseren we hiermee de binaire genderorde.⁶⁰ Dit speelt een centrale rol in de continue productie van niet-ambigue mannelijke en vrouwelijke subjecten, die voortkomen uit ons handelen. Zo worden we geïnterpelleerd en gesubjectieerd door genaturaliseerde ideologische heteronormatieve ideeën en structuren.⁶¹ Op deze manier reguleert erkenning op een bepaalde manier de sociale invloed van gender en dit is wat Butlers ideologiekritiek omvat.

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen dat vrouwen al een lange historie van objectificatie kennen. Het houdt ze tegen in hun subject-zijn, waardoor de erkenning die ze verkrijgen, gericht op lichamelijke leeg en betekenisloos is. Ook is het duidelijk geworden waarom erkenning voor het mannelijke subject wel werkt, en wat de juiste vorm van erkenning inhoudt. De nieuwe vorm van objectificatie van de vrouw die nu naar voren zal komen, draagt op zo'n manier bij aan de interpellatie van de vrouw vanuit ideologie, dat duidelijk zal worden waarom erkenning voor de vrouw als object-zijn niet mogelijk is.

⁵⁷ Lepold, “An ideology critique of recognition,” 479.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid., 480.

⁶¹ Ibid.

De ongelijkheid die er is in de zoektocht naar en het verkrijgen van erkenning tussen man en vrouw, vindt mijns inziens zijn oorsprong in de interpellatie die individuen onderwerpt tot subject. We hebben bij het blootleggen van Butlers ideologiekritiek gezien dat de heersende overtuigingen, welke de binaire genderorde creëren, individuen aanroepen. In dit aanroepen vindt de subjectie van deze individuen plaats. Omdat de heersende overtuigingen een binair genderframe ophouden en voortzetten, kunnen alleen mannelijke en vrouwelijke genderidentiteiten aan worden geroepen vanuit deze opvattingen. Succesvolle erkenning kan daarom volgens Butler alleen plaatsvinden bij deze binaire identiteiten, en om deze reden ontbreekt de erkenning voor ambigue genderidentiteiten.

De claim die ik wil maken, betreft daarentegen geen ambigue genderidentiteit, maar een niet-ambigue, geheel geaccepteerde genderidentiteit: die van de vrouw. Het lijkt volgens Butler zo te zijn dat erkenning voor zowel mannen als vrouwen altijd mogelijk is, omdat deze beiden worden geïnterpelleerd en hiermee onderworpen aan subjectie, en omdat ze beiden deelhebben aan het binaire stelsel. Ik wil echter iets anders beargumenteren.

In het tweede hoofdstuk van deze scriptie is duidelijk geworden in hoeverre vrouwen altijd geobjectiveerd zijn en worden. Vanuit heersende sociale normen is ons aangeleerd hoe we erkenning kunnen verkrijgen in onze genderidentiteit en waaraan je daarvoor moet voldoen. Deze normen lijken voor een vrouw neer te komen op het bezitten en dragen van een bepaalde lichamelijkeheid. In deze lichamelijkeheid worden vrouwen *wel* erkend. Het probleem is hierbij niet dat erkenning ze absoluut ontbreekt. Het probleem is dat vrouwen niet erkend worden in hun subject-zijn, maar in hun object-zijn. Het subject-zijn van de vrouw bestaat niet in haar lichamelijkeheid, maar juist in haar mens-zijn, haar menselijkheid, haar transcendentie.

Volgens Butler worden mannelijke en vrouwelijke genderidentiteiten aangeroepen vanuit de heersende sociale normen, de constante verwachtingen betreffende onze lichamelijke gedragingen, en hiermee tot subject gemaakt. Ik denk desalniettemin dat vrouwen vanuit heersende sociale normen niet worden aangeroepen als subject, maar als object. Vrouwen worden niet zozeer gesubjectieerd, maar geobjectiveerd vanuit het grote sociale frame dat ze aanroept. Omdat interpellatie en hiermee de subjectie vooraf gaan aan de erkenningsvraag, is dit het punt waarop vrouwen ongelijk staan tegenover mannen. Er is voor vrouwen geen sprake van subjectie, maar slechts van directe, aanroepende objectificatie. De interpellatie die individuen in de samenleving tot subjecten maakt, vertelt ook de vrouw hoe ze erkend kan worden; namelijk als object.

Omdat vrouwen slechts erkenning kunnen verkrijgen in hun object-zijn, is het verkrijgen van erkenning een zoektocht die niet naar tevredenheid vervuld zal kunnen worden. Vrouwen zijn beperkt in het verkrijgen van erkenning. Niet door de afwezigheid ervan, zoals bij Butler, maar doordat ze louter de verkeerde, lichamelijke, vorm ervan kunnen verkrijgen. Het subject-zijn van vrouwen, dat waarop

ze worden geïnterpelleerd, is slechts een object-zijn en bevindt zich slechts in hun lichamelijkheid. De erkenning die vrouwen hiermee verkrijgen, is niet de erkenning die ze zoeken. Dat is niet wat *een mens* zoekt. Omdat vrouwelijke erkenning geankerend ligt in die lichamelijkheid, zijn vrouwen ook na het verkrijgen van erkenning, nog steeds object in plaats van subject. De erkenning die ze krijgen is niet werkelijk erkennend, maar bevestigt slechts een lichamenlijk bestaan. De oorzaak van de onmogelijkheid tot het verkrijgen van de juiste vorm van erkenning voor vrouwen vinden we dus op macroniveau, in de grote, maatschappelijke structuren, terwijl het de individuen op microniveau beïnvloedt.

Ook gaat deze kritiek op wanneer we Hegel's notie van erkenning beschouwen. Vrouwen worden niet erkend in hun zelfbewustzijn, maar in hun object-zijn. Hierdoor kunnen ze geen subject-zijn aannemen en zichzelf beschouwen als zelfbewustzijn. Vrouwen kunnen hierdoor hun bewustzijn niet ontstijgen, waardoor ze vast blijven zitten in een incompleet zelfbeeld. Het lijkt een soort vicieuze cirkel te zijn waarin de vrouw blijven streven naar een vaststelling van haar zelfbewustzijn, terwijl deze niet te verkrijgen is in constante erkenning van slechts een object-zijn.

Subject-zijn bestaat niet in lichamelijkheid, zoals uit het tweede hoofdstuk ook is gebleken. Op lichamelijkheid gebaseerde erkenning is leeg en betekenisloos en staat tegenover de vitale erkenning die individuen verkrijgen als subjecten. Zoals al naar voren is gekomen is erkenning iets dat persoonlijkheid, ideeën, passies, vaardigheden en karaktertrekken moet raken en bevestigen, wil het bevredigend en voldoende zijn. De vraag naar erkenning blijft voor een vrouw dus onbeantwoord in onze hedendaagse maatschappij omdat ze niet de juiste vorm verkrijgt, terwijl bevredigende erkenning ook voor haar van noodzakelijk belang is.

4. Tegenargument

In dit laatste hoofdstuk wil ik ingaan op een argument dat tegen deze scriptie ingebracht kan worden, namelijk het feit dat vrouwen niet de enigen zijn die moeite hebben met het verkrijgen van erkenning, met erkenning op zich en met onzekerheden. Ook mannen hebben hier last van en ook mannen zijn op bepaalde manieren onderdrukt door sociale maatschappelijke waarden en normen. In hoeverre geldt dan de stelling dat er voor vrouwen meer problemen liggen in deze notie? En heerst er nog wel ongelijkheid tussen man en vrouw als voor beide genders wordt gesteld dat er problematieken bestaan?

Naar aanleiding van de gender-socialisatietheorie wordt duidelijk dat mannen en vrouwen worden grootgebracht op separate 'gender tracks'.⁶² Dit is ook naar voren gekomen uit de theorie van De Beauvoir, waarin zij beschrijft hoe waarden en normen uit de samenleving vrouwen vormen, positioneren en beperken. De socialiserende processen trainen daarentegen zowel meisjes als jongens om te conformeren naar verschillende genderrollen en de gedragingen die daarbij horen.⁶³ Mannen hebben meer moeite met omgaan met hun emoties en met gevoelens van schaamte, en ze ervaren onzekerheid over hun uiterlijk en lichaam.⁶⁴ Volgens antropoloog David Gilmore is er in veel samenlevingen de eis voor mannen om sterk, assertief en niet kwetsbaar te zijn.⁶⁵ Mannen staan onder grote druk om deze idealen en standaarden hoog te houden.⁶⁶ Wanneer ze dit niet doen, riskeren ze afkeuring, afwijzing, vernedering, schaamte: ze verkrijgen geen erkenning.⁶⁷ Op deze manier zitten mannen ook vast in een systeem waarin ze onderdrukt worden in bijvoorbeeld het uiten van hun gevoelens of een minder lichamelijke omgang met gevoelens van schaamte. "A man is comfortable with just about any strong emotion – as long as it's anger."⁶⁸ Er wordt vaak van ze verwacht dat ze hun onvrede tonen in geweld. Schaamte is vaak een oorzaak voor woede en indirect ligt deze oorzaak bij het niet verkrijgen van erkenning.

Voor mannen liggen er ook systematisch stigma's in opvoeding, gesocialiseerde normen en waarden en verwachtingspatronen die ervoor zorgen dat ze problemen ervaren met het verkrijgen van erkenning. In deze scriptie wil ik ook niet stellen dat mannen hier geen recht van spreken over hebben, of dat vrouwen de enige zijn die hier problemen in ondervinden. Wat ik wel wil stellen, is dat vrouwen

⁶² Fred Wright, "Men, Shame and Group Psychotherapy," *Group* 18 (1994), 212.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid., 213.

⁶⁶ B.A.M. van Stokkom, "Het makkelijke ego; over onzekerheid, hoge eigendunk en agressie," *Justitiële verkenningen* 26 (2000), 49.

⁶⁷ Wright, "Men, Shame and Group Psychotherapy," 213.

⁶⁸ Ibid., 212.

constant op zoek zijn en blijven naar (het verkrijgen van) erkenning omdat ze nauwelijks tot nooit de juiste *vorm* van erkenning verkrijgen. Het ligt in dit kwalitatieve verschil, de vorm van erkenning die wordt verkregen, dat vrouwen achtergesteld zijn.

Zoals naar voren is gekomen uit het derde hoofdstuk, kunnen vrouwen in het dragen van een bepaalde lichamelijke hun subject-zijn niet ondergaan. Om deze reden is er voor de vrouw *geen mogelijkheid* erkend te worden als subject; slechts als object. Een subject-zijn bestaat namelijk niet in een lichamen bestaan en in lichamelijke erkenning. Het resultaat van deze onthouding is de vrouw die blijft zoeken naar erkenning omdat ze deze in haar object-zijn niet kan vinden. Een man kan wel schade ondervinden van het niet verkrijgen van erkenning, moeite hebben met het verkrijgen van erkenning of het zich niet erkend voelen, maar het is wel *een mogelijkheid* voor hem. Een man kan erkenning vinden omdat hij, wanneer hij erkend wordt, erkend wordt als subject. De hierboven beschreven moeilijkheden en onzekerheden die mannen ondervinden zijn terug te leiden naar een moment van oorzakelijkheid en sociale structuren, maar erkenning is van een altijd haalbare vorm. De claims betreffen niet het feit dat erkenning voor vrouwen een andere vorm treft dan voor mannen en hierdoor voor vrouwen moeilijker bereikbaar is dan voor mannen. Het hierboven gemaakte argument is hierdoor eigenlijk een non-argument voor de hermeneutische opvatting die ik in deze scriptie tentoonstel omtrent het vrouwelijke object-zijn en de manier waarop zij hiermee de mogelijkheden voorwaarde tot erkenning verliest.

Conclusie

In deze scriptie is er antwoord op de vraag: *waarom is het verkrijgen van de juiste vorm van erkenning voor een vrouw onmogelijk?* Aan de hand van een aantal noties heb ik gepoogd antwoord te geven op deze vraag. Ten eerste is de notie van erkenning die in deze scriptie is aangewend, uiteengezet. Hieruit is duidelijk geworden hoe erkenning plaats heeft in het menselijk leven en tot welk doel het dient. Erkenning is noodzakelijk in ieder mensenleven en verschaft de mogelijkheid tot zelfbewustzijn, zelfontplooiing, en tot het vinden van een plek in het sociale domein.

Ook heb ik, aan de hand van argumenten voor het object-zijn van de vrouw, getoond wat erkenning zelf moet behelzen om voldoening op te leveren. Deze voldoening komt voort uit erkenning gericht op karaktereigenschappen, vaardigheden, passies, ideeën, hobby's of andere kwaliteiten. Lichamelijke erkenning is leeg en onbevredigend, en hierdoor nietszeggend. In het als object beschouwd worden van vrouwen is slechts deze nietszeggende lichamelijke erkenning mogelijk. Een man, die wel in zijn transcendent subject-zijn wordt erkend, kan wel deze juiste vorm van erkenning verkrijgen. Middels het tegenargument is laten zien dat, ondanks dat mannen moeite ondervinden met het verkrijgen van erkenning en ook zij onzekerheid ervaren, ze wel de mogelijkheid kennen iedere vorm van erkenning te verkrijgen. Voor vrouwen is deze mogelijkheid er niet.

In het derde hoofdstuk, waar een hermeneutisch kritische analyse is toegepast op de ideologiekritiek in Butler in combinatie met het object-zijn van de vrouw, heb ik beargumenteerd waarom deze mogelijkheid er niet is. Vrouwen worden vanuit grote maatschappelijke structuren geïnterpelleerd als object. Dit is een nieuwe vorm van objectificatie die vrouwen belet de juiste *vorm* van erkenning in ontvangst te kunnen nemen. Omdat interpellatie en subjectie plaatsvinden voorafgaand aan de erkenningsvraag, is dit het punt waarop vrouwen ongelijk staan tegenover mannen. Ze worden slechts als object aangeropen en kunnen zich daarom niet manifesteren als transcendent object, louter geankerd in immanentie. De vorm van erkenning die ze daardoor verkrijgen is kwalitatief verschillend en minderwaardig aan de vorm van erkenning die subjecten kunnen verkrijgen.

De vrouwelijke zoektocht naar erkenning is dus eindeloos, ofwel onmogelijk, omdat er voor de vrouw (nog) geen mogelijkheid is zich tot transcendent subject te kunnen ontplooien. Er bestaat nog steeds een zodanig aanwezige ongelijkheidsrelatie tussen Een en Ander die ervoor zorgt dat, vanuit sociaal gestructureerde waarden, normen, opvoeding en verwachtingspatronen, vrouwen worden geïnterpelleerd als object. Om deze reden ontbreekt de mogelijkheidsvoorwaarde tot erkenning, omdat de subjectivering die plaatsvindt tijdens interpellatie geen grond vindt in een object-zijn.

Voor iedere vrouw is het nodig om subject te worden en de ongelijkheidsrelatie tussen Een en Ander op te heffen. Er is vanuit beide partijen consistente gelijkwaardige erkenning nodig om dit te genereren. Deze erkenning moet dus niet lichamelijk zijn, maar gebaseerd op de aspecten die een persoonlijkheid creëren en een mens als transcendent mens-zijn constitueren. Het moet gericht zijn op *menselijkheid*, niet op *lichamelijkheid*. Wanneer dit gebeurt, zal er onafhankelijkheid en vrijheid zijn voor beide genderidentiteiten en zal de vraag naar erkenning niet meer onmogelijk zijn.

Aangezien dit nog niet het geval is, heerst er nog steeds ongelijkheid tussen mannen en vrouwen betreffende dit aspect. Maar daar deze ongelijkheid voortkomt uit interpellatie en mislukkende subjectie en dus ideologische maatschappelijke structuren, houdt het überhaupt ongelijkheid voor vrouwen in stand in deze samenleving. Vrouwen kunnen niet op eenzelfde, gelijke manier als mannen plaatsnemen in het sociale domein door het ontbreken van de juiste erkenning. Het is vanzelfsprekend dat dit niet wenselijk is.

Bibliografie

- Althusser, Louis, Fredric Jameson en Ben Brewster. *Lenin and Philosophy and Other Essays*. Z.p.: NYU Press, 2001.
- Beauvoir, Simone de. *The Second Sex*. Translated by Constance Borde en Sheila Malovany-Chevallier. London: Vintage, 2011.
- Bettcher, Talia. "Feminist Perspectives on Trans Issues." In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (herfst 2021 editie), edited by Edward N. Zalta. <https://plato.stanford.edu/entries/feminism-trans/> (geraadpleegd 23 juni 2021).
- Bergoffen, Debra en Megan Burke. "Simone de Beauvoir." In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (zomer 2020 editie), edited by Edward N. Zalta. <https://plato.stanford.edu/entries/beauvoir/> (geraadpleegd 7 juni 2021).
- Bergsma, Mark en Agnes Cremers. "Strijd voor vrouwenkiesrecht was geen braaf dameskransje," 23 november 2019. <https://www.parool.nl/nieuws/strijd-voor-vrouwenkiesrecht-was-geen-braaf-dameskransje~b622c540/> (geraadpleegd 7 juni 2021).
- Butler, Judith P. *Subjects of Desire: Hegelian Reflections in Twentieth-Century France*. 1e dr. New York: Columbia University Press, 1987.
- French, Adam L. *Freedom and servitude: the master and slave dialectic in Hegel's Phenomenology of Spirit*. Boston: Boston University, 2003.
- Hegel, G.W.F. *Phänomenologie des Geistes*. Frankfurt: Suhrkamp Verlag, 1970.
- Kesel, Marc de. "Zizeks hegeliaanse visie op het multiculturalisme." In *Boomfilosofie*, 6 juni 2014. https://www.boomfilosofie.nl/actueel-item/80-1645_Zizeks-hegeliaanse-visie-op-het-multiculturalisme (geraadpleegd 30 mei 2021).
- Lennon, Kathleen. "Feminist Perspectives on the Body." In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (herfst 2019 editie), edited by Edward N. Zalta. <https://plato.stanford.edu/entries/feminist-body/> (geraadpleegd 1 juni 2021).
- Lepold, Kristina. "An ideology critique of recognition: Judith Butler in the context of the contemporary debate on recognition." *Constellations* 25 (2018), 474-484.
- Stokkom, B.A.M. van. "Het makkelijke ego; over onzekerheid, hoge eigendunk en agressie." *Justitiële verkenningen* 26 (2002), 48-60.
- Wright, Fred. "Men, Shame and Group Psychotherapy." *Group* 18 (1994), 212-224.
- Young, Marion. "Throwing like a Girl: A Phenomenology of Feminine Body Comportment Motility and Spatiality." *Human Studies* 3 (1980), 137-156.

VERKLARING KENNISNEMING REGELS M.B.T. PLAGIAAT

Fraude en plagiaat

Wetenschappelijke integriteit vormt de basis van het academisch bedrijf. De Universiteit Utrecht vat iedere vorm van wetenschappelijke misleiding daarom op als een zeer ernstig vergrijp. De Universiteit Utrecht verwacht dat elke student de normen en waarden inzake wetenschappelijke integriteit kent en in acht neemt.

De belangrijkste vormen van misleiding die deze integriteit aantasten zijn fraude en plagiaat. Plagiaat is het overnemen van andermans werk zonder behoorlijke verwijzing en is een vorm van fraude. Hieronder volgt nadere uitleg wat er onder fraude en plagiaat wordt verstaan en een aantal concrete voorbeelden daarvan. Let wel: dit is geen uitputtende lijst!

Bij constatering van fraude of plagiaat kan de examencommissie van de opleiding sancties opleggen. De sterkste sanctie die de examencommissie kan opleggen is het indienen van een verzoek aan het College van Bestuur om een student van de opleiding te laten verwijderen.

Plagiaat

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk. Je moet altijd nauwkeurig aangeven aan wie ideeën en inzichten zijn ontleend, en voortdurend bedacht zijn op het verschil tussen citeren, parafraseren en plagiëren. Niet alleen bij het gebruik van gedrukte bronnen, maar zeker ook bij het gebruik van informatie die van het internet wordt gehaald, dien je zorgvuldig te werk te gaan bij het vermelden van de informatiebronnen.

De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het parafraseren van bovengenoemde teksten zonder (deugdelijke) verwijzing: parafrasen moeten als zodanig gemarkeerd zijn (door de tekst uitdrukkelijk te verbinden met de oorspronkelijke auteur in tekst of noot), zodat niet de indruk wordt gewekt dat het gaat om eigen gedachtengoed van de student;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het zonder bronvermelding opnieuw inleveren van eerder door de student gemaakt eigen werk en dit laten doorgaan voor in het kader van de cursus vervaardigd oorspronkelijk werk, tenzij dit in de cursus of door de docent uitdrukkelijk is toegestaan;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;

- ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

De plagiaatregels gelden ook voor concepten van papers of (hoofdstukken van) scripties die voor feedback aan een docent worden toegezonden, voorzover de mogelijkheid voor het insturen van concepten en het krijgen van feedback in de cursushandleiding of scriptieregeling is vermeld.

In de Onderwijs- en Examenregeling (artikel 5.15) is vastgelegd wat de formele gang van zaken is als er een vermoeden van fraude/plagiaat is, en welke sancties er opgelegd kunnen worden.

Onwetendheid is geen excuus. Je bent verantwoordelijk voor je eigen gedrag. De Universiteit

Utrecht gaat ervan uit dat je weet wat fraude en plagiaat zijn. Van haar kant zorgt de Universiteit Utrecht ervoor dat je zo vroeg mogelijk in je opleiding de principes van wetenschapsbeoefening bijgebracht krijgt en op de hoogte wordt gebracht van wat de instelling als fraude en plagiaat beschouwt, zodat je weet aan welke normen je je moeten houden.

Hierbij verklaar ik bovenstaande tekst gelezen en begrepen te hebben.

Naam: Inez Tempels

Studentnummer: 6246397

Datum en handtekening:

